

A 1774/välfärd

Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mietintö, joka koskee
**jäsenehdotusta Pohjolan kehittämistä syrjäytymisen ehkäisyn
edelläkävijäalueeksi**

Ehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se kohdistaa huomiota syrjäytymiseen ja Pohjolan kehittämiseen syrjäytymisen ehkäisyn edelläkävijäalueeksi arvioimalla erilaisia malleja, joiden avulla voidaan edistää ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin tehtäviä sosiaalisia investointeja.

että Árni Páll Árnasonin strategisen selvityksen ehdotuksia sosiaalialan yhteistyöstä käytetään huono-osaisten lasten ja nuorten, huono-osaisten aikuisten, maahanmuuttajien, ikääntyneiden ja vammaisten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseen.

Taustaa

Sosiaalidemokraattisen ryhmän alkuperäinen ehdotus esiteltiin ja siitä keskusteltiin lyhyesti Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Oslossa 2018.

Sosiaalidemokraattisen ryhmän ehdotus

Syrjäytymisellä on vakavat taloudelliset ja sosiaaliset seuraukset sekä yhteiskunnalle että syrjäytyville yksilöille.

Syrjäytyminen viittaa yhteisön ulkopuolella oleviin ihmisiin tai ryhmiin. Kyse voi olla koulun ja työelämän ulkopuolella olevista ihmisistä, joilla on hyvin rajallinen sosiaalinen verkosto tai jotka eivät koe kuuluvansa muuhun yhteiskuntaan.

Syrjäytyminen on rakenteellinen yhteiskunnallinen ongelma. Sillä on merkittäviä seurauksia, jotka heikentävät yksilöiden elämänlaatua.

Syrjäytyä voivat kaikki, mutta jotkin ryhmät ovat muita alttiimpia.

Varhaisina ikävuosina kaltoin kohdelluilla lapsilla on muita suurempi riski saada psyykkisiä ongelmia myöhemmin elämässä.

Työmarkkinoilta syrjäytyminen koskee erityisesti kolmea ihmisryhmää: nuoria, maahanmuuttajia ja vammaisia.

Syrjäytymisen syyt ovat moninaiset ja ne kietoutuvat toisiinsa. Yhteisön ulkopuolella olevilla on usein monia haasteita. Yksilöiden syrjäytymisen tärkeimmät syyt ovat mielenterveysongelmat, päihteiden väärinkäyttö, yksinäisyys, köyhyys ja puutteellinen kotoutuminen. Nykyään on monia nuoria, jotka eivät voi osallistua järjestettyyn harrastustoimintaan heikon taloustilanteen tai esimerkiksi suurten omavastuuosuuksien ja varustekustannusten vuoksi.

Kotouttamiseen ja yhteisöllisyyteen kannattaa panostaa. Ihmisten syrjäytyminen yhteisöstä, työelämästä ja koulutusjärjestelmästä on yhteiskunnan resurssien tuhlausta. Hyvin dokumentoitu esimerkki tästä ovat taloudelliset seuraukset, joita koiuu toisen asteen koulutuksen pudokkaista. Norjan teknillis-luonnontieteellisen yliopiston tekemä tutkimus osoittaa, että jokainen toisen asteen koulutuksen suorittava oppilas tuottaa yhteiskunnalle lähes miljoona kruunua.

Keskustelut jäsenhdotuksesta yleiskokouksessa

Yleiskokouksessa ehdotuksen esittelyn yhteydessä esitettiin toivomus, että Pohjoismaat yhdessä ottaisivat oppia toistensa kokemuksista niistä vaikeista tilanteista, joihin yhteiskunnan ulkopuolelle pudonneet ryhmät joutuvat. Erityisesti mainittiin nuoret miehet, jotka eivät opiskele eivätkä ole työelämässä.

Pohjoismailla on tavoitteena olla maailman integroitunein alue. Tavoite on kunnianhimoinen, minkä vuoksi meidän täytyy yhdessä pyrkiä kaventamaan maiden, alueiden ja ihmisten välille kasvaneita eroja. Taloudellisia ja sosiaalisia eroja tasaamalla voimme vahvistaa yhteiskunnan yhtenäisyyttä, mikä on sekä yksilön että koko yhteiskunnan etu.

Strateginen selvitys sosiaalialan pohjoismaisesta yhteistyöstä – Tiedolla tehoa käytännön toimiin

Selvitysmies Árni Páll Árnason sai tehtäväkseen laatia strategisen selvityksen pohjoismaisesta sosiaalialan yhteistyöstä ja tehdä ehdotuksia Pohjoismaiden ministerineuvoston tulevasta yhteistyöstä. Selvityksessä on 14 konkreettista ehdotusta sosiaalialan yhteistyön vahvistamisesta.

Selvityksessä todetaan muun muassa, ettei ole riittävästi dokumentoitu sitä, miten tehokkaat sosiaaliset toimet aikaisessa elämänvaiheessa aikaansaavat säästöjä myöhemmin elämässä. Voi olla vaikeaa saada läpi investointeja ratkaisuihin, jotka voivat pitkällä aikavälillä vähentää aikuisten syrjäytymistä ja edistää lasten ja nuorten aktiivisuutta ja siten ehkäistä mielenterveysongelmia ja päihteidenkäyttöä. Sosiaalialalla mitataan onnistumisia usein melko lyhyellä aikajänteellä, vaikka aikamme monimutkaiset yhteiskunnalliset haasteet edellyttävät tavoitteellisia ratkaisuja, joiden tulokset näkyvät vasta vuosien päästä. Árnason muistuttaa ehdotuksessa 5, että tarvitaan uusia kannustinmalleja, joilla edistetään varhaisen vaiheen ennaltaehkäiseviä sosiaalisia toimenpiteitä – Pohjoismaiden sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvosto

voi esimerkiksi keskustella Pohjoismaiden talous- ja rahapolitiikan ministerineuvoston kanssa kokemustenvaihdosta asioista, jotka koskevat sosiaalisia investointeja edistävien mekanismien perustamista.

Ehdotuksessa 8, joka koskee huono-osaisia lapsia ja nuoria, kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ulkopuolelle jäävään kasvavaan nuorten naisten ja miesten ryhmään. Monet nuoret voivat huonosti tai kärsivät mielenterveysongelmista ja ovat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Tämä synnyttää vaaran pitkäaikaisesta syrjäytymisestä, joka usein aiheuttaa sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia pitkälle aikuisuuteen. Ehdotuksessa 5 mainittujen varhaisen vaiheen kannustinmallien lisäksi ehdotetaan toimia, kuten matalan kynnyksen neuvontapalvelua nuorille, jotta he saavat nopeasti apua. Lisäksi on mainittu nuorten näkökantojen kiteyttäminen ja sisällyttäminen alalla tarjottavien toimien kehittämiseen, kansallisten strategioiden laatiminen nuorten syrjäytymisen torjumiseksi sekä kokemustenvaihto nuorten naisten ja miesten kouluttautumisesta ja työmarkkinoille kiinnittymisestä harvaan asutuilla alueilla (ehdotus 13).

Ehdotuksen odotettavissa olevat vaikutukset / Globaalit kestävän kehityksen tavoitteet
Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteista ehdotus liittyy tavoitteeseen 10 eriarvoisuuden vähentämisestä ja myös osatavoitteeseen 10.2, jonka mukaan vuoteen 2030 mennessä tulee edistää kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta. Tähän liittyy myös osatavoite 10.3: taata yhtäläiset mahdollisuudet ja vähentää eriarvoista kohtelua muun muassa poistamalla syrjinnän mahdollistavat lait, politiikat ja käytännöt sekä edistämällä asianmukaista lainsäädäntöä, politiikkoja ja toimenpiteitä.

Lisäksi tavoite 8 säällisistä työehdoista ja taloudellisesta kasvusta on relevantti ja erityisesti osatavoitteet 8.5: saavuttaa vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys ja säällinen työ kaikille, mukaan lukien nuorille ja vammaisille, sekä sama palkka samanarvoisesta työstä jne. ja 8.6: vähentää vuoteen 2020 mennessä merkittävästi niiden nuorten määrää, jotka eivät käy työssä tai opiskele.

Valiokunnan näkemykset

Pohjoismaiden neuvosto on käynyt hyvää vuoropuhelua selvitysmies Árni Páll Arnasonin kanssa pohjoismaista sosiaalialaa koskevasta strategisesta selvityksestä¹ ja voi nyt todeta, että toisaalta huono-osaisia nuoria mutta myös huono-osaisia aikuisia koskeva syrjäytymisen haaste on mukana raportissa, jossa on monia kiinnostavia ehdotuksia monimutkaisen syrjäytymisproblematiikan käsittelyyn.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on aikaisemmin tuonut esiin tarpeen varhaisen vaiheen toimenpiteistä ja sosiaalisista investoinneista² ja tukee siten Arnasonin ehdotusta numero viisi uusista kannustimista varhaisen vaiheen ennaltaehkäisevistä sosiaalisista toimenpiteistä. Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on tarkastellut yhdessä

¹ Tiedolla tehoa käytännön toimiin: Sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen, (2018), Árni Páll Arnason: <https://www.norden.org/fi/publication/tiedolla-tehoa-kaytannon-toimiin>

² Valiokuntaehdotus sosiaalisista investoinneista Pohjoismaissa (A 1591/välfärd): <https://www.norden.org/fi/node/17718>

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan kanssa koulupudokkuutta ja sen vähentämistä muun muassa ennaltaehkäisevillä kansanterveystoimilla. Norjan suurkärjillä pidettiin 7. joulukuuta pyöreän pöydän keskustelu, jossa pohjoismaiset ja kansalliset parlamentaarikot keskustelivat yhdessä viranomaisten ja asiantuntijoiden kanssa siitä, kuinka pohjoismainen sektorienvälinen kokemustenvaihto voi edistää hyvien ratkaisujen ja menettelytapojen löytämistä siihen, miten ehkäistään jo varhaisessa vaiheessa koulussa huonosti viihtymiseen liittyviä ongelmia ja edistetään hyvää kouluympäristöä.

Koska syrjäytymiseen liittyviä ongelmia on viime vuosina käsitelty Pohjoismaissa eri tavoin, ehdotetaan alkuperäisen ehdotuksen sanamuotoa muutettavaksi siten, että korostetaan varhaisten ennaltaehkäisevien sosiaalisten rakenteiden merkitystä.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on myös tuonut esiin, että tarvitaan helposti saatettavaa ja nopeaa apua erilaisten neuvontapalvelujen ja tukitoimien muodossa³, mielellään muiden vastaavassa tilanteessa olleiden nuorten ja uusien teknisten apuvälineiden avulla.

Reykjavikissa 22. tammikuuta 2019

Bente Stein Mathisen (H)

Eva Lindh (S)

Guðmundur Ingi Kristinsson (Flf)

Hans Wallmark (M)

Jenis av Rana (Mfl.)

Julius Graakjær Grantzau (ALT)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Krista Mikkonen (vihr.)

Linda Ylivainio (C)

Malthe Larsen (S)

Maria Stockhaus (M)

Mika Raatikainen (ps.)

Nina Sandberg (A)

Paula Bieler (SD)

Per-Arne Håkansson (S)

Ulf Leirstein (FrP)

³ Valiokuntaehdotus lasten ja nuorten mielenterveydestä Pohjoismaissa (A 1643/välfärd): <https://www.norden.org/fi/node/17786> sekä jäsenehdotus, joka koskee lasten ja nuorten mielenterveyden ongelmien lisääntymistä Pohjoismaissa (A 1689/välfärd): <https://www.norden.org/fi/node/17834>